

Forskningsrådet

post@forskningsradet.no

Oslo, 11.08.2017

Høringsinnspill til Strategi for innovasjon i offentlig sektor, utkast

Vi viser til epost av 13.juni 2017 og takker for muligheten til å gi innspill til *Strategi for innovasjon i offentlig sektor, utkast*.

Innledning

FFA mener det er svært positivt at Forskningsrådet utvikler en egen strategi for innovasjon i offentlig sektor. Det mest kraftfulle tiltaket for å øke innovasjonstakten i offentlig sektor, slik vi ser det, vil være at en gitt andel av alle større offentlige utviklings- og byggeprosjekter settes av til forskning og innovasjon. Vi stiller oss bak mange av de vurderinger og refleksjoner som kommer fram i utkast til strategi og kommentere ikke disse ytterligere her.

Innledningsvis vil vi understreke viktigheten av at alle de ulike innovasjonstypene som er kategorisert i tabell s. 4, blir stimulert innenfor Forskningsrådets ansvarsområde. Teknologisk innovasjon er viktig og må stimuleres, men også de andre formene for innovasjon som for eksempel produkt- og tjenesteinnovasjon, vil være avgjørende for den omstilling og fornying som offentlig sektor står overfor. Det er også viktig at alle forvaltningsnivåene er målgruppe for strategien. Innovasjon i offentlige virksomheter er ofte sterkt påvirket av rammebetingelsene gitt av høyere forvaltningsnivåer. Eksempelvis er skolenes bruk av læringsteknologi, utnyttelse av digitale data om elevenes læring og mulighet for samarbeid med private om innovative læringsformer sterkt påvirket av problemforståelse, rammebetingelser og bevilgninger i departement, direktorat og fylke/kommune, og det samme er interessen og muligheten for å prøve ut nye innovasjoner. Tilsvarende gjelder helse og velferd. Det er derfor vesentlig at også departementer og statlig forvaltning er målgruppe for strategien. Dette bør tydeliggjøres i strategien, og kan knyttes blant annet til konseptuell innovasjon og innovasjon i styresett. Det innebærer at forskning på hva som er problemet/samfunnsutfordringen, hvordan problemet/samfunnsutfordringen kan forstås og hvordan dette henger sammen med eksisterende styresett bør være en viktig del av strategien. Det kan også knyttes til beskrivelsen av det komplekse aktørbildet (s. 8) der det pekes på behovet for koordinering og samarbeid på tvers av sektorer, der det også kan påpekes et behov for samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer.

FFA vil understreke at kunnskapsmiljø og innovasjonsaktører må spille bedre sammen, slik det omtales i strategiens innledning. Rammevilkår for bedre samspill kan bidra til store samfunnsbidrag.

Satsingsområder

Forskningsrådets virkemidler rettet mot offentlig sektor, som off-PhD, innovasjonsprosjekter med offentlig sektor og ikke minst det nye FORKOMMUNE er viktige virkemidler for å stimulere offentlig sektor til økt forskningsbasert innovasjon.

FFA er enig i prioritering av å utvikle forsknings- og innovasjonssystem for offentlig sektor, samordning av innsatsen og utvikling av virkemidler for eksperimentering, fornyelse og innovasjon.

Forsknings- og innovasjonssystem for offentlig sektor

FFA støtter at instituttevalueringenes konklusjoner om at det er behov for virkemidler som understøtter instituttene sine roller overfor offentlig sektor. Evalueringene peker på at instituttene sine lave basisbevilgning er en begrensning for at instituttene skal ta den eksplorative og aktive rollen og dialogen med brukermiljøene som vil bidra til mer forskningsbasert innovasjon og omstilling. Dette er vesentlig for dialogen med brukere i offentlig sektor. FFA har derfor foreslått at basisbevilgningen til forskningsinstituttene økes fra et snitt på 10% til 25% over en 5-årsperiode.

FFA mener det er svært positivt at strategien foreslår å benytte 21-strategier ytterligere på viktige områder for offentlig sektor. Disse prosessene er gode verktøy for å sammenfatte utfordringer og perspektiver og prioritere utviklingsretning og strategier i en bredde av aktører og stakeholders, inkl brukere. Vi stiller spørsmål ved strategiens forslag om en 21-prosess for forskning og innovasjon i offentlig sektor, da vi er redd den vil måtte bli svært generisk. Det vil være utfordrende å definere kunnskapsbehovet for hele offentlig sektor. Derimot tror vi det er en god ide å etablere flere 21-prosesser på aktuelle samfunnsområder, slik en har startet med HO21. For eksempel på områder som bruk av ny teknologi som blokk-kjeder, stor-data og tingenes internett eller på transport og klima.

Samordnet innsats regionalt, nasjonalt og internasjonalt

FFA mener det er viktig at Forskningsrådet arbeider for samordning av regionale, nasjonale og internasjonale virkemidler som stimulerer til forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor.

Vi støtter Forskningsrådets bekymring over offentlige aktørers lave deltakelse i H2020 og andre europeiske FoU-prosjekter. Pr februar 2017 hadde det offentlige 11 (av 77, inkl NFRs egne 45 prosjekter) deltakelser i H2020 sammen med forskningsinstituttene som er medlemmer i FFA. Instituttene har nettverk og samarbeidsrelasjoner med mange offentlige virksomheter, og potensialet er vesentlig større hvis forskningsinstituttene sine rammebetingelser stimulerer og gjør det mulig for instituttene å delta og i større grad involvere offentlige virksomheter.

Fordi norske forskningsinstitutter med basisbevilgning fra Forskningsrådet har lav basisbevilgning, er også prosjekter i H2020 underfinansiert for instituttene. Vi har derfor foreslått at Stim-EU gis en stimulerings-effekt på 20% av kontraktssummen når private bedrifter eller offentlige virksomheter er partnere. Dette vil gi et effektivt insentiv for å trekke med seg og samarbeide med private og offentlige virksomheter og derved øke deres deltakelse i internasjonalt forsknings- og innovasjonsarbeid og sikre at forskningen er relevant for norske virksomheter. Økningen vil bidra til å dekke instituttene sine egenfinansiering, tilsvarende basisfinansieringen i institutter i andre EU-land.

Virkemidler for eksperimentering, fornyelse og innovasjon

FFA er enig i at nye virkemidler for innovasjon i offentlig sektor må stimulere til anvendt og utviklingsorientert forskning, til eksperimentering, nettverksbygging og kunnskapsdeling.

Vi vil anbefale at en ser til virkemidler som er utviklet for næringsrettet forskning og innovasjon og tilpasse egnede virkemidler til offentlig sektor, slik en for eksempel har gjort i Off-PhD og innovasjonsprosjekter. VRI-ordningen fungerte som en mobiliserende ordning for næringslivet i regionene. Vi tror en variant av den med fordel kan benyttes for å mobilisere forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor.

FFA mener mindre senterordninger er mer tjenlig enn store tverrfaglige fyrtårnsprosjekter innenfor offentlig sektors ansvarsområder, tilsvarende SFI-ordningen. Vi er enige i at det er vesentlig at aktører fra alle deler av verdikjeden eller forvaltningskjeden bringes sammen, ikke minst brukerleddet.

FFA er enig at virkemidler som styrker kunnskapstriangelet vil være nyttig for forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor, og ikke minst som bringer brukermiljø og innbyggere inn i samspillet. Derfor mener vi det er gledelig at en i oppfølging av HO21 etablerer Kommunenes Strategiske

Forskningsorgan KSF, og tilsvarende underlig at en velger å etablere et organ med brukerrepresentanter og fem representanter fra universitets- og høgskolesektoren, uten representanter fra instituttsektor eller næringsliv (på forespørsel har de to siste fått tilbud om en representant med observatørstatus hver).

FFA mener at Forskningsrådets konkurransearena fungerer godt og må benyttes til å fordele offentlige FoU-midler. Det sikrer en åpen konkurranse der midlene tildeles de beste prosjektene og de beste miljøene etter kriterier for kvalitet og relevans. Offentlige midler må benyttes effektivt der de gir størst utbytte for samfunnet.

Ett eksempel er helseforskning. Til tross for at helsedepartementet har store årlige FoU budsjetter, så er det bare en svært liten andel av midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådet. Om Norge skal hevde seg i et internasjonalt marked, skape innovasjon og næringsutvikling på dette området, må en større andel av FoU midlene konkurranseutsettes.

De tematiske programmene er viktige kilder for å finansiere forskning både fra institutter og universiteter og høgskoler som understøtter konseptuell innovasjon og bidrar til nye forståelsesrammer eller paradigmer. Instituttene mener erfaringene med bruk av innovasjonsprosjekter i tematiske programmer rettet mot offentlig sektor er blandede, og mener det er behov for å analysere erfaringer og drøfte forbedringer før en større del av programmenes finansiering settes av til slike programmer (jfr forslag i tekstboks s 13). Derimot er det positive erfaringer med langsiktige sentre med anvendt formål både innenfor og utenfor Forskningsrådet, der deler av bevilgningen settes av til forskning styrt av brukerne og knyttet til innovasjonsprosesser.

FFA er enig i strategien i at for å dekke behovet framover, må en viss andel av utviklingsmidlene i offentlig sektor tilføres forsknings- og innovasjonssystemet. Sektorer som forvalter store deler av statsbudsjettet, må sette av en andel til FoU for langsiktig kunnskapsutvikling på området. Ett velbrukt eksempel er Fergefri E39, som er det største investeringsprosjektet hittil i Norge og hvor en planlegger og bygger infrastruktur med en tidshorisont på 50-100 år. Da må en bruke ressurser på å utvikle beste kunnskap om morgendagens transportbehov og transportformer, energibærere, teknologiske løsninger osv. Det krever tverrfaglig forskning med internasjonal deltakelse og kan bidra til at Norge ikke bare investerer i morgendagens løsninger, men også bygger kunnskapsmiljø og næringsliv som kan eksporteres.

Digitalisering, organisering og kompetanse

FFA er enig i de forslag til tiltak som fremmes i utkast til strategi. Ikke minst er styrket forskningsinnsats på digitalisering og samfunnssikkerhet og tilgangen til offentlige data til forskning vesentlig.

Kunnskap og innovasjon i forvaltning og styringssystem

Som OECD-rapporten beskriver, er det en utfordring i det norske forsknings- og innovasjonssystemet at det foregår mange småskalaforsøk og piloter, men kunnskapen fra disse blir i for liten grad oppsummert og de fører i altfor liten grad til fullskala forsøk og etablering av nye løsninger. Samfunnet får dermed ikke tilstrekkelig nytte av de gode prosjektene. FFA er enig i strategiens forslag om større vekt på spredning, oppskalering og deling av kunnskap.

Innovative offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser er en potensiell kraftig motor for forskning og innovasjon som enda ikke er tatt i bruk i Norge. Krav til forskning og innovasjon bør tas i bruk i større offentlige anskaffelser. Her er det i liten grad snakk om kostnadsøkning, men innretning av innkjøp som stimulerer til innovative løsninger i offentlig sektor, og som stimulerer private leverandører til å utvikle innovative løsninger og produkter for et større marked. For å utløse dette potensialet i en sektor som er trent til forutsigbarhet og lavrisiko atferd, trengs bl.a. etablering av en risikoavlastingsordning for å redusere risikoaversjonen og øke innovasjonstakten i offentlige innkjøp, slik også stortinget har bedt om i sin behandling av industrimeldingen.

Mer nasjonalt samarbeid vil også kunne styrke innovasjonen i offentlig sektor. Det er lettere å investere i innovative innkjøp når innkjøper er en sterkere organisasjon og innkjøpet er større.

FFA er enig i vektleggingen av etterspørsels- og utfordringsdrevet forskning og innovasjon og ser det som viktig at Forskningsrådet vil arbeide for å utnytte mulighetene i anskaffelsesregelverket og at det må gjøres tydelig at forskningsunntaket i anskaffelsesregelverket benyttes der det er relevant.

Vi takker for muligheten til å gi våre innspill og utdyper gjerne hvis det er ønskelig.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad

Daglig leder FFA

Vedlegg:

1. Innspill til utvikling av Stim-EU, brev til KD og NFD 23.06.2017